

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

«ԿԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՄԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Սույնով ներկայացնում ենք առաջարկություններ «Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի, մեր կարծիքով, գերկարգավորումների վերաբերյալ՝ դրանք պարզեցնելու և օրենքն ավելորդ կարգավորումներով չծանրաբեռնելու նպատակով:

Նախագծով առաջարկվող օրենսդրական կարգավորումները հիմնականում պետք է նպատակաուղղված լինեն կամավորի ինստիտուտի կայացմանը, կամավոր աշխատանքներին հասարակության լայն շերտեր ներգրավելու համար անհրաժեշտ նախապայմաններ սահմանելուն այն հաշվով, որ դրա նպատակը լինի ոչ միայն կամավորի աշխատանքի կարիքն ունեցողի, այլևս անձի՝ որպես կամավոր դրսևորվելու, իր հմտություններով պետքական լինելու պահանջմունքը և նոր հմտություններ ձեռք բերելու ցանկությունը բավարարելը:

Այս տեսանկյունից նախագիծը լուրջ վերանայման կարիք ունի, ուստի ստորև ներկայացված առաջարկները, կարող են հիշյալ խնդրի մասնակի, բայց ոչ ամբողջական լուծում համարվել:

1) Հոդված 2. Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի մասին օրենսդրությունը

Առաջարկություն - Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասից հանել «*«Սոցիալական աջակցության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, «Արխիվային գործի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով,*» բառերը:

Հիմնավորում - «Արխիվային գործի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը փաթեթից հանելու հետ կապված նախորդ մեր դիտարկումները և դրանց վերաբերյալ նախագծի հեղինակները արձագանքը հաշվի առնելով այս առաջարկը լրացուցիչ հիմնավորման կարիք չունի: Ինչ վերաբերում է «Սոցիալական աջակցության մասին» օրենքին, ապա կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հետ կապված հարաբերությունների կարգավորման իրավական հիմքը չպետք է սահմանափակվի միայն հիշյալ օրենքով, քանի որ դրանց նկատմամբ նույնքան կիրառելի են նաև «Բարեգործության մասին» ՀՀ օրենքի կարգավորումները, և վերջինիս փոփոխությունների նախագիծը ևս ներառված է փաթեթում: Հավանաբար, «Սոցիալական աջակցության մասին» օրենքը հոդվածում մատնանշելը պայմանավորված է նախագծով կամավորական աշխատանքին հասարակական նշանակություն և /կամ սոցիալական ուղղվածություն վերագրելով, ինչը ևս անընդունելի է և նշանակում է հասարակական կազմակերպությունների կողմից կամավոր ներգրավելու հնարավորության սահմանափակում, եթե նրանց կանոնադրական նպատակներն ուղղված են ոչ թե կոնկրետ

սոցիալական խնդիրների լուծմանը, այլ, օրինակ՝ հանրային քաղաքականությունների բարելավմանը, ժողովրդավարության կայացմանը և այլն: Հետևաբար՝ կամ իրավական ակտերի թվարկումը հողվածում պետք է լինի սպառնիչ կամ չթվարկվի ընդհանրապես:

2) Հոդված 3. Օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

Առաջարկություն - Նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը «կամավոր աշխատանք կատարող» բառերից հետո լրացնել «կամ կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի սուբյեկտների տվյալների շտեմարանում ներառված» բառերը:

Հիմնավորում - Նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը սահմանում է կամավոր եզրույթը հետևյալ ձևակերպմամբ. 2) **կամավոր**՝ աշխատանքից (ուսումից) ազատ ժամանակ կամ օրենքով սահմանված դեպքերում աշխատաժամանակի ընթացքում կամ աշխատող (սովորող) չհամարվող և սույն օրենքով սահմանված կամավոր աշխատանքի մասին գրավոր պայմանագրով կամավոր աշխատանք կատարող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի, օտարերկրյա քաղաքացի, քաղաքացիություն չունեցող անձ (այսուհետ՝ ֆիզիկական անձ): Այս սահմանումից բխում է, որ կամավոր ճանաչվելու միակ հիմքը կամավոր աշխատանքի մասին գրավոր պայմանագիրն է, մինչդեռ նախագծի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ կամավոր աշխատանք կատարող անհատը կամ խմբի անդամն իրավունք ունի դիմելու լիազորած պետական կառավարման մարմին՝ իր կատարած կամավոր աշխատանքի վերաբերյալ տեղեկատվությունը կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի սուբյեկտների տվյալների շտեմարանում ներառելու նպատակով: Մի կողմ թողնելով շտեմարանի ձևավորման՝ իրավաչափ նպատակ հետապնդելու վերաբերյալ մեր անհամաձայնությունը, հարկ ենք համարում նկատել, որ անգամ շտեմարանում ներառվելու փաստը կամավոր աշխատանք կատարող անհատի համար որևէ իրավական հետևանք չի առաջացնում և նա կամավորի կարգավիճակ ձեռք չի բերում, ինչը նշանակում է, որ շտեմարանը և դրանում ներառվելը դառնում է ինքնանպատակ: Մեր առաջարկության նպատակն է, որ պետությունը շտեմարանում ներառվելու փաստի ուժով կամավոր աշխատանք կատարող անհատին կամ խմբի անդամին ճանաչի որպես կամավոր՝ վերջին հետ հավասար իրավունքներով:

3) Հոդված 5. Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հիմնական նպատակները

Առաջարկություն - Նախագծի 5-րդ հոդվածը լրացնել նոր «9» կետով՝ հետևյալ բովանդակությամբ.

«9) անձի՝ իր կրթությամբ, որակավորմամբ, գիտելիքներով ու հմտություններով օգտակար լինելու գիտակցության ձևավորմանը և նոր հմտություններ ու փորձառություն ձեռք բերելուն նպաստելը.»

Հիմնավորում - Նախագծով սահմանված «կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հիմնական նպատակները» ոչ միայն պետք է դիտարկել կամավորի աշխատանքի կարիքն ունեցողի, այլ նաև անձի՝ որպես կամավոր դրսևորվելու, իր հմտություններով պետքական լինելու պահանջմունքը բավարարելու և նոր հմտություններ ձեռք բերելու ցանկության տեսանկյունից:

4) Հոդված 6. Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հիմնական բնագավառները և (կամ) աշխատանքները

Առաջարկություն - Նախագծի 6-րդ հոդվածը հանել:

Հիմնավորում - Որևէ իրավաչափ նպատակ չի հետապնդում կամավորական գործունեության բնագավառների և (կամ) աշխատանքների շրջանակի սահմանումը, ինչը նշանակում է, որ կամավորի համար գծվում է գործունեության խիստ որոշակի, սահմանափակ շրջանակ: «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքով ավելի ազատական կարգավորումներ են նախատեսված ՀՀ-ների՝ կամավոր ներգրավելու համար, այն է՝ ՀՀ-ն իր աշխատանքում կարող է ներգրավել կամավոր՝ անկախ գործունեության բնույթից: Միևնույն ժամանակ նախագծով սահմանափակում է այն հասարակական կազմակերպությունների կողմից կամավոր ներգրավելու հնարավորությունը, որոնց կանոնադրական նպատակներն ուղղված են ոչ թե կոնկրետ սոցիալական խնդիրների լուծմանը, այլ, օրինակ՝ հանրային քաղաքականությունների բարելավմանը, ժողովրդավարության կայացմանը և այլն: Բացի այդ, նախագծի առկա կարգավորմամբ վերջիններիս համար գործնականում սահմանափակվում է նաև դիտորդական առաքելության նպատակով կամավորներ ներգրավելու հնարավորությունը՝ նույն պատճառաբանությամբ: Հետևաբար, նախագիծը պետք է սահմանի ոչ թե բնագավառները, որտեղ թույլատրելի է կամավոր աշխատանքը, այլ՝ որտեղ թույլատրելի չէ, որպես բացառություն՝ հիմք ընդունելով ոլորտի բնույթը, անձի անվտանգությունը և այլն:

5) Հոդված 10. Կամավորական կազմակերպությունը

Առաջարկություն - Նախագծի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասը հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն կամավորական կազմակերպությունը կարող է ստեղծվել հասարակական միավորման, հիմնադրամի կամ օրենքով նախատեսված այլ ձևերով: Նույն հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ կամավորական կազմակերպությունն իր անվանման մեջ պետք է ներառի «կամավորական» բառը: Գործունեության տեսակի մասին կազմակերպության անվան մեջ նշում կատարելը հակասում «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքին և «Հիմնադրամների մասին» ՀՀ

օրենքի կարգավորումներին, քանի որ դրանցով նման պահանջ՝ գործունեության տեսակի նշում, նախատեսված չէ:

6) Հոդված 12. Կամավորի և կամավոր աշխատանք կատարող անհատի կամ խմբի անդամի իրավունքները

Առաջարկություն - Նախագծի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետը հանել կամա ձևակերպել որպես պարտականություն:

Հիմնավորում - Նախագծի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված են կամավորի իրավունքները, որի 5-րդ կետի համաձայն՝ *կամավորն իրավունք ունի կամավորական կազմակերպությունների կամ կամավոր ներգրավող կազմակերպությունների հետ կնքելու կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրեր*: Այս ձևակերպումը հակասում է նախագծի ողջ տրամաբանությանը, քանի որ պայմանագրային հարաբերությունների առկայությունը կամավորական աշխատանքի միակ փաստական հիմքն են: Միաժամանակ այն հակասում է նախագծի 15-րդ ու 17-րդ հոդվածներին, համաձայն որոնց կամավորական կազմակերպությունը և կամավոր ներգրավող կազմակերպությունը պարտավոր են կնքել կամավոր աշխատանքի պայմանագիր: Վերոնշյալ նորմերի վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ կամավոր աշխատանքի պայմանագիր կնքելը կամավորի համար իրավունք չէ այլ պարտականություն, եթե ընտրում է կազմակերպության հետ կամավորության այդ տարբերակը:

7) Հոդված 15. Կամավորական կազմակերպության պարտականությունները

Առաջարկություն - Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 16-րդ և 17-րդ կետերը հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 16-րդ և 17-րդ կետերով սահմանված են կամավորական կազմակերպության հաշվետվողականության մի շարք պահանջներ, որոնք խիստ են և չհիմնավորված: Այսպես՝ օրինակ, նախատեսված է՝ *«մինչև յուրաքանչյուր տարվա փետրվարի 15-ը սահմանված կարգով լիպսոր մարմին ներկայացնել նախորդ տարվա իր գործունեության մասին տարեկան հաշվետվությունը»* (հոդված 15, մաս 1, 16 ենթակետ), և *«յուրաքանչյուր տարվա ավարտից հետո՝ եռամսյա ժամկետում իր կամավորական գործունեության վերաբերյալ տեղեկատվություն հրապարակել պանզվածային լրատվության միջոցներով»* (հոդված 15, մաս 1, 17 ենթակետ): Նույն Նախագծով սահմանված է, որ ոչ առևտրային կազմակերպություն համարվող կամավորական կազմակերպությունը կարող է ստեղծվել հասարակական միավորման, հիմնադրամի կամ օրենքով նախատեսված այլ ձևերով (հոդված 10, մաս 1), իսկ համապատասխան օրենքներով (Հիմնադրամների մասին օրենք, ՀՀ օրենք և այլն) արդեն իսկ առկա են հաշվետվողականության և թափանցիկության ապահովման

մեխանիզմներ: Հետևաբար՝ միայն կամավոր ունենալու հանգամանքով պայմանավորված ևս մեկ անգամ հաշվետվություն ներկայացնելը կամ այն ՉԼՄ-ում հրապարակելը նշանակում է կրկնակի հաշվետվողականություն, ինչը նաև լրացուցիչ և անհիմն բեռ է կազմակերպության համար: Բացի այդ միջազգային լավագույն փորձի և ստանդարտների համաձայն՝ կամավորական աշխատանքի օգտագործումը ՔՀԿ-ների համար որևէ լրացուցիչ պարտավորության չպետք է հանգեցնի, այդ թվում լրացուցիչ հաշվետվությունների ներկայացման:

Նույնը վերաբերում է նաև կամավոր ներգրավող կազմակերպությունների պարտականությունները սահմանող **Նախագծի 17-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ և 10-րդ** ենթակետերին, որոնք ևս առաջարկվում է հանել:

8) Հոդված 18. Կամավորների կամ կամավոր աշխատանք կատարող խմբի համակարգողը

Առաջարկություն - Նախագծի 18-րդ հոդվածը հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 18-րդ հոդվածը սահմանում է կամավորների կամ կամավոր աշխատանք կատարող խմբի համակարգող նշանակելու նրա, նրա հետ պայմանագիր կնքելու, նրա աշխատանքի կարգն ու պայմանները: Եվ այս կարգավորումները վերաբերում են ինչպես կամավորական կազմակերպություններին, այնպես էլ կամավոր ներգրավող կազմակերպություններին: Փորձելով այս ամենը բերել իրավական դաշտ՝ նախագիծը խախտում է կազմակերպությունների ինքնուրույնությունը և տալիս է հնարավորություն ուղղակի միջամտելու կազմակերպության գործունեությանն ու աշխատանքի կազմակերպմանը: Պետությունը չպետք է այդչափ մանրանա կարգավորումների մեջ և որոշի կամավորների հետ կապված կազմակերպական այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են՝ ինչպես ղեկավարել, ով նշանակվի ղեկավար, ում կողմից, ինչպես կամավորների աշխատանքը կհամակարգվի և այլն: Այդ ամենը պետք է թողնել կազմակերպությունների ինքնուրույն լուծմանը:

9) Հոդված 25. Կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի կնքման կարգը

Առաջարկություն - Նախագծի 25-րդ հոդվածով սահմանել շաբաթական կամ ամսական առավելագույն ժամաքանակ, որից հետո կամավոր աշխատանքի պայմանագիր կնքելը դառնում է պարտադիր:

Հիմնավորում - Նախագծով սահմանված է, որ կամավորի և կամավորական կազմակերպության կամ կամավորի և կամավոր ներգրավող կազմակերպության կամ կամավորական կազմակերպության և կամավոր ներգրավող կազմակերպության միջև պետք է կնքվի կամավոր աշխատանքի պայմանագիր, սակայն որևէ նվազագույն ժամաքանակ նախատեսված չէ, ինչը նշանակում է, որ անգամ 1-ժամյա կամավոր աշխատանքի համար կազմակերպությունը

պարտավոր է պայմանագիր կնքել և կատարել դրանից բխող գրանցման պարտականությունները: Հարկ է նկատել, որ ՀԿ օրենքն ամրագրել է հետևյալը՝ եթե կամավորի աշխատանքի տևողությունը գերազանցում է շաբաթական 20 ժամը, ապա կազմակերպությունը կամավորների հետ կնքում է կամավոր աշխատանքի պայմանագիր: Ընդ որում, այս մոտեցումն օրենքում ամրագրվել է միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքում, օրինակ՝ Մոլդովայում նախատեսված է կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագիր կնքել ամսական 20 ժամ և ավելի աշխատանքի դեպքում, Սերբիայում՝ շաբաթական 10 ժամ և ավելի, Մակեդոնիայում ամսական 40 ժամ և ավելի և այլն:¹

10) Հոդված 26. Կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի բովանդակությունը

Առաջարկություն - Նախագծի 26-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ և 7-րդ կետերը հանել:

1) **Հիմնավորում** – Նախագծի 26-րդ հոդվածով սահմանված է կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները: Սակայն դրանք ծանրաբեռնված ո՞ն ոչ էական պայմաններով կամ կրկնորոգումներով, օրինակ՝ կամավոր աշխատանքի անվանումը և (կամ) գործառույթները (կետ 5) և կատարման կարգն ու պայմանները նշելու դեպքում (կետ 11) անիմաստ կրկնություն է կամավոր աշխատանքի տեսակը և ձևը նշելը (կետ 7): Բացի այդ, պայմանագրում միշտ չէ, որ հնարավոր կլինի նշել կամավորական աշխատանքի վայրը (կետ 6), եթե դա կոնկրետ ծրագիր չէ, այլ իրավիճակային գործողություն կազմակերպության ծրագրերի շրջանակում: Այս դեպքում պայմանագիր կնքող կազմակերպությունը զուտ օրենքի պահանջը կատարելու համար ստիպված պետք է չլինի՝ «ՀՀ ողջ տարածք», ինչը ձևական բույթ է կրում:

11) Հոդված 27. Կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի պայմանների փոփոխման, ինչպես նաև պայմանագրի լուծման հիմքերն ու կարգը

Հոդված 30 Հոդված 30. Կամավորներ ներգրավելու մասին պայմանագրում պայմանների փոփոխման և պայմանագրի լուծման հիմքերն ու կարգը

Առաջարկություն - Նախագծի 27-րդ և 30-րդ հոդվածները հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 27-րդ հոդվածը սահմանում է կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի պայմանների փոփոխման, ինչպես նաև պայմանագրի լուծման հիմքերն ու կարգը,

¹ http://ecnl.org/dindocuments/481_Belarus%20volunteering%20paper%202014.pdf

ինչը մեր գնահատմամբ օրենքի կարգավորման առարկա չպետք է լինի: Փորձելով կարգավորել ամեն ինչ՝ նախագիծը գերկարգավորումներով կողմերին զրկում է պայմանագրի ազատությունից: Այս հոդվածի փոխարեն ընդամենը կարելի է պայմանագրի բովանդակությունը սահմանող 26-րդ հոդվածում կատարել լրացում, որ պայմանագրում կատարվում է նաև նշում դրա փոփոխման, ինչպես նաև լուծման հիմքերի ու կարգի մասին: Նույնը վերաբերում է նաև նախագծի 30-րդ հոդվածին:

12) Հոդված 32. Հաշվառման մատյանը

Առաջարկություն - Նախագծի 32-րդ հոդվածի 3-րդ մասից հանել 3-րդ , 6-10-րդ կետերը:

Հիմնավորում - Նախագծի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն կամավորական կազմակերպությունը, ինչպես նաև կամավոր ներգրավող կազմակերպությունը՝ կամավորներին ինքնուրույն ներգրավելու դեպքում կամավորների համար վարում է հաշվառման մատյան: Նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված է հաշվառման մատյանում վարվող տեղեկատվությունը, որը բովանդակային առումով կրկնում է կամավոր աշխատանքի պայմանագրի վավերապայմանները: Առաջարկվում է տեղեկատվության ծավալը կրճատել՝ խուսափելու համար պայմանագրի բովանդակության կրկնությունից:

13) Հոդված 33. Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի սուբյեկտների տվյալների շտեմարանը

Առաջարկություն - Նախագծի 33-րդ հոդվածը հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 33-րդ հոդվածով նախատեսված է, որ լիազոր մարմինը՝ իր կողմից սահմանված կարգով վարում է կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի սուբյեկտների տվյալների շտեմարանը, որի գործառնական նշանակությունը որևէ կերպ հիմնավորված չէ: Ավելին, ինչ է արվելու այդ շտեմարանում առկա տեղեկատվության հետ՝ անհայտ է, նախագիծն այդ հարցի պատասխանը չի տալիս: Փոխարենը կազմակերպությունների վրա դնում է հաշվառման մատյանի տեղեկատվությունը փոխանցելու լրացուցիչ բեռ: Եթե լիազոր մարմինը որևէ կոնկրետ նպատակ չի հետապնդում շտեմարան վարելով, ուրեմն ինքնանպատակ է այն ունենալը, ուստի և առաջարկվում է հանել:

Հոդված 36. Կամավոր աշխատանքի կազմակերպումը օտարերկրյա պետություններում և օտարերկրյա քաղաքացիների կամավոր աշխատանքը Հայաստանի Հանրապետությունում

Առաջարկություն – Նախագծի 36-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերից հանել 15-օրյա ժամկետում լիազոր մարմին տեղեկացնելու դրույթը:

Հիմնավորում - Նախագծի 36-րդ հոդվածի համաձայն կամավորական կազմակերպությունը կամ կամավոր ներգրավող կազմակերպությունը օտարերկրյա քաղաքացիներին ՀՀ-ում կամավոր ներգրավելու կամ ՀՀ-ից օտարերկրյա պետություն կամավոր գործուղելու համար պարտավոր են լիազոր մարմին տեղեկացնել 15-օրյա ժամկետում: Ինչ իրավաչափ նպատակ է հետապնդում այս տեղեկացումը և որքանով այն կարող է ազդել կամավորներ փոխանակելու ծրագրերի վրա՝ մնում է հարցականի տակ: Սա ևս մեկ անգամ լիազոր մարմին՝ կամավորությանը անհարկի միջամտելու օրինակ է, ինչ անթույլատրելի է:

Ընդհանուր դիտարկումներ

1. Նախագծով սահմանված «կամավորական գործունեություն» և «կամավոր աշխատանք» տերմինները գրեթե նույնական ձևակերպում ունեն և դրանց սահմանազատումը հստակ ընկալելի չէ:
2. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 41-րդ հոդվածում առաջարկվող լրացումը ընդունելի չէ, քանի որ 41-րդ հոդվածը վերաբերում է ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության և աշխատանքի իրավունքի նորմեր պարունակող այլ իրավական ակտերի պահանջները խախտելուն: Հիշյալ իրավական ակտերով կարգավորվում են գործատու-աշխատող հարաբերությունները, դրանք որևէ աղերս չունեն կամավորական աշխատանքի հետ կապված հարաբերությունների կարգավորման հետ: Առավել նպատակահարմար ենք համարում ՎԻՎ օր-ում առանձին հոդվածի նախատեսումը այս նախագծի հետ կապված:

Կապմեց

*«Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ
հակակոռուպցիոն կենտրոն» ՀԿ-ն
13.10.2017թ.*